

Max Aub, francès d'origen, mexicà de naturalesa, mediterrani de vocació

Max Aub i València

A l'escriptor Max Aub li agradava dir allò que "u és d'on ha fet el batxillerat". Era una manera d'aclarir que, sent fill d'un alemany i d'una francesa, se sentia, per haver cursat els seus estudis a l'institut Lluís Vives, molt valencià.

La relació de Max Aub amb la cultura mediterrània te l'origen a començaments de la primera guerra mundial (1914) quan la seua família, que residia a la capital francesa, decideix traslladar-se a València.

Amb apenes 11 anys el jove Max Aub Morehwitz, fill d'un comerciant germànic i d'una senyora francesa, descobriria el *cap i casal* d'un país, eminentment agrícola, que espiritualment s'identificava amb la música del mestre Serrano, les pintures de Joaquim Sorolla i la novel·la costumista de Vicent Blasco Ibáñez.

Però ací, a la capital valenciana, descobriria moltes coses més: les idees de l'esperit de l'Institut Lliure d'Ensenyament a través d'algun professor de l'Institut Lluís Vives, l'amistat de dos grans amics durant el període republicà i de l'exili, és a dir, el filòsof José Gaos i el sociòleg José Medina Echevarria, amb els quals mantindria, durant la seua residència a la capital mexicana, una tertúlia amistosa on, diuen, parlaven amb una certa nostàlgia del seu país d'origen en valencià.

Ací, finalment, en el pla personal, conegué Max Aub la dona que el va acompanyar la resta de la seua vida: Perpètua (*Peua*) Barjau.

A més, Max Aub, va iniciar la seua trajectòria literària a València. Ací va escriure els seus primers versos, peces teatrals i crítiques d'art.

Max Aub, com a escriptor sensible a l'art renovador dels anys trenta, té un paper molt important al costat d'artistes, moviments i fets culturals molt significatius. Amic de Genaro Lahuerta i Pere Sánchez, l'escriptor va fer alguns textos de presentació dels esmentats artistes, en l'època que feien exposicions amb el grup d'avantguarda de la Sociedad de Artistas Ibéricos que animava a la capital espanyola el crític Manuel Avril. Ací va conèixer, també, Josep Renau, artista

Max Aub, amb quinze anys (València, 1918). (Foto: Novella)

amb el qual, entre altres iniciatives, va coincidir a la revista *Nueva Cultura* (1935-37), l'Aliança d'Intel·lectuals per la Defensa de la Cultura i en la direcció, conjuntural, del diari *Verdad* (1936), publicació d'unificació del PCE-PSOE. I a París, anys més tard, va col·laborar amb José Gaos (comissari general) Josep Renau (director general de Belles Arts) en la coordinació del Pavelló de la República Espanyola i l'Exposició Universal de les Arts i les Tècniques en el Món Modern, celebrada a París, el 1937.

Dir, cinquanta anys després, que Max Aub es va encarregar de pagar a Pablo Ruiz Picasso els 100.000 francs francesos de l'Ambaixada de la República Espanyola de París, per les despeses materials del *Gernika* és un fet, entre altres, del paper de Max Aub en la història de la cultura republicana espanyola dels anys trenta.

Autor de la peça teatral *Crimen* (1932), el llibre de versos *Los poemas cotidianos* (1925) —per cert, amb una preciosa il·lustració de l'artista català Josep Obiols— i del llibre de narracions *Geografía* (1929), la trajectòria literària de Max Aub durant l'etapa valenciana marca els primers passos com a autor de poesia, dramaturgia i contes.

Amb la col·laboració dels pintors dibuixants i il·lustradors Lahuerta i Sánchez prepara una bella edició de la *Fábula Verde* (1933) basada en les il·lustracions d'origen del botànic Cabanilles; realitza a la Impremta Altés, de Barcelona, l'edició de la peça teatral *Narciso* (1928) —amb una preciosa il·lustració a color de Josep Obiols— i coordina per a l'Editorial Miracle, de Barcelona, el llibre de narracions *Luis Álvarez Petreña* (1934), en què inclou un dibuix pintat per ell mateix.

Totes aquestes iniciatives literàries i artístiques són, al nostre entendre, ex-

Perpètua Barjau, nòvia de Max Aub (València, 1920). (Foto: Novella). L'escriptor E. Díez Canedo, amb un grup d'intel·lectuals valencians (G. Lahuerta, M. Aub, J. Chabás i P. Sánchez).

pressives de la sensibilitat d'un autor, interessat, al mateix temps, pel teatre, les belles arts, la narració, la poesia i la impremta.

Quan comença la guerra civil espanyola, Max Aub era ja un escriptor reconegut, capaç de dirigir un grup teatral universitari –El Buho, 1936– coordinar tasques culturals internacionals –el Pavelló de la República Espanyola, París, 1937– i treballar al Consell Nacional del Teatre que dirigia, en aquell temps (1938-39) Rafael Alberti.

Els anys de residència a l'estat espanyol –sobretot a València i a Barcelona (1938-39)– són els anys de tertúlies literàries prop de les platges de la Mediterrània (a les Arenes, es reunien entre altres, el crític literari Juan Chabás, el periodista Dicenta de Vera, l'escriptor Juan Gil Albert, etc); de l'activitat periodística (*Revista de Occidente*, *Alfar*, *La Gaceta Literaria*) com a col·laborador, durant la guerra, de *La Vanguardia* (1938-39); i del seu aprenentatge en el món del cinema al costat d'André Mal-

raux, Denis Marion, Louis Page, etc., en el rodatge a Barcelona, comarques catalanes i París, del film històric *L'espoir* (*Sierra de Teruel*, 1938-39).

Tota aquesta experiència, fonamental en la seua vida, com els anys de camps de concentració, a terres del sud de França i el nord d'Àfrica, i els trenta anys d'exili en terres mexicanes, apareixen en un llibre testimonial, autobiogràfic i amarg titulat *La gallina ciega* (1971), que va ser el darrer llibre escrit per Max Aub. Allí, l'escriptor, rememora la seua infància, el primers viatges pel país, els seus amics de joventut, confrontat amb la dura experiència del primer retorn, els primers dies de febrer, de l'estat d'excepció decretat pel general Franco el 1969.

Llegir, avui, *La gallina ciega* ajuda prou a conèixer tota una sensibilitat de l'exili, una generació que, nascuda o formada en aquest país, va madurar la seua obra en terres llunyanes.

Retrat de Max Aub per Gerano Lahuerta, 1932. (Foto: F. Montenegro)

Manuel Garcia